

SSRKs Avelskonferens

Text: Annika Thunfors. Foto: Lena Hägglund

Lördagen den 28 januari samlades drygt 70 medlemmar på SSRKs avelskonferens i Uppsala. Utvärderingarna visade att de allra flesta var nöjda även om några hade önskat en aktivitet på två dagar och mer utrymme till frågestund med föreläsarna. Vi hade dock valt att hålla dagskonferens, då priset annars skulle kunna uppfattas som väl högt. Vi vill ju att så många som möjligt ska kunna vara med och det blev också en härlig spridning mellan deltagarna såväl ras- som ålders- och erfarenhetsmässigt. Mångfald berikar!

ELISABETH RHODIN, ledamot i SKKs Avelskommitté, inledde förmiddagen under rubriken:

Nya rön och gammal kunskap

Elisabeth startade med en tillbakablick. Förr var det några få "storuppfödare" som ägnade sig åt avelsarbete och i flertalet av raserna var aveln direkt kopplad till ändamålet med hunden. Därför var ett

av de viktigaste kraven att hunden skulle fungera under jakt.

Uppfödarna höll sig då oftast inom ett begränsat geografiskt område, behöll alla valparna i kullen och följde upp resultatet. Sedan behöll de endast ett fåtal individer i syfte att de skulle gå vidare i avel. På så sätt konsoliderade de sina egna familjetyper och fick gedigen kunskap om den egna populationen. De blev också "läromästare" för de nya.

Nackdelarna med detta var att uppfödarna inte hade kunskap om andras avelsmaterial och att kunskapen om de egna hundarna färgades av subjektivitet. På den tiden var det därför näst intill omöjligt att få en realistisk bild av hur populationen i sin helhet såg ut.

Idag baseras avelsarbetet till största delen på familjeuppfödning och hobbyverksamhet och endast ett fåtal hundar används till det de en gång var avsedda för. Numera har vi tillgång till en mängd information direkt i våra datorer där vi snabbt kan få fram resultat från hälsoundersökningar, test, prov och utställning. Kunskapen ökar också om genetik och sjukdomar, allt fler gener blir kartlagda som i sin tur ger oss möjlighet att använda DNA-test.

Utvärderingsinstrument har också tagits fram till vägledning vid val av avelsdjur. Kring mentalitet finns sedan tidigare MH och nu också BPH, som riktar sig till icke brukshundar. Andra verktyg vid sidan om prov har tagits fram, avsedda att bevaka rastypiska och önskvärda egenskaper. Ett sådant exempel är SSRKs nya Funktionsbeskrivning Retriever.

Ett allt mer omfattande regelverk, större skyldigheter mot valpköpare och krav på kostnadskrävande insatser har dock allt mer begränsat den personliga friheten. Detta trodde Elisabeth kunde vara en av orsakerna till att vi ibland möter motstånd i arbetet med RAS (Rasspecifika avelsstrategier). Vi värjer oss helt enkelt mot ännu fler regler och ser inte alltid att RAS kan vara ett stöd till mig som uppfödare. Jag behöver inte veta allt själv, men med RAS som stöd kan jag ändå bedriva avel inriktad på långsiktig och hållbar utveckling av min ras.

RAS ger oss tillgång till fakta och en bild över hur rasen ser ut när det gäller hälsa, exteriör, mentalitet, funktion och avelsstruktur. RAS kan visa utvecklingen över tid och sätta detta i ett historiskt perspektiv. Med genomtänkta och riktade insatser (strategier) kan vi tillsammans påverka rasens framtid genom att göra medvetna val. När RAS-arbetet sattes igång upptäckte exempelvis en del att mentalitet och/eller funktion var angelägnare områden att sätta i fokus än hälsan.

I huvudet på hunden

INGRID TAPPER, känd etolog, tog sedan över ordet. Hon började med att beskriva flockstrukturen hos varg och hund och avlivade myten om att hundar tvingas strida om rang. Endast i "sidled" uppstår konflikter, valpar krigar med valpar. Till skillnad från hjortdjur lever hundar i flock där endast Alfaparet ska föröka sig med "hjälpare" och valpar intill sig. Så småningom utkristalliseras ett Omegadjur, som inte får/vill vara med fullt ut i flocken. Det är en hund som oftast ligger litet för sig själv och som inte tar aktiv del i det som sker i flocken. Är det en tik ger hon sig så småningom iväg och slår sig då ner på en bra plats där hon stannar i hopp om att en Omegahanne ska hitta henne. Då kan de tillsammans bilda en ny flock, med nya valpar. På det här sättet undviker hunddjuren inavel.

Hundar vill samarbeta och det vill de också göra med oss människor. Det är därför som hunden blir beroende av oss och tvärt om. De har intelligens som en tvååring, men lever bara i nuet då de saknar vår pannlob där förmågan att planera och tidsuppfattning sitter. Hundens språk finslipas tillsammans med artfränder, men mamman sätter bara gränser om det behövs. Ingrid beskrev sedan hur viktig tiden är hos uppfödaren, som bör presentera en intressant miljö, andra människor och hundar. Det gör valpen trygg. Avsaknaden av berikning förklarar oftast varför en valp som levt understimulerad kan fastna i tron att allt är farligt.

Ingrid fortsatte med att visa oss de olika frekvenserna i jaktbeteendet hos hund. Den första frekvensen handlar om orientering, som sedan följs av spåra/lyssna, stanna upp/smyga, jaga ifatt, gripa, hålla fast och ruska/avliva. Delar av jaktfrekvensen kan tryckas ner/lyftas fram med riktad avel utifrån speciella behov, men de andra frekvenserna ligger ändå kvar mer eller mindre i det fördolda. Därför ansåg hon att det är angeläget att vi hela tiden har koll på hur det ser ut med de olika delarna i frekvensen. Är det önskvärda beteendet kvar? Har vi fått fram en annan frekvens än den önskvärda?

BPH och/eller funktionsbeskrivning – vad är vad?

CILLA HAMFELT, bl.a. medlem i SKKs Mentalkommitté, informerade om MH (mentalbeskrivning hund), som ägs av SBK (Brukshundklubben) och infördes för många år sedan. Det togs fram för att vägleda vid val av avelshundar med fokus på önskvärda mentala egenskaper hos brukshundar. Sedan dess har MH även blivit ett krav för registrering av de flesta brukshundar.

SKKs fullmäktige beslutade i höstas att BPH (beteende- och personlighetsbeskrivning hund), ett utvärderingsinstrument inriktat på mentala egenskaper hos icke brukshundar, ska finnas tillgängligt våren 2012. Nu bygger man därför BPH-banor på fem-sju platser i landet. Fem raser har företrädare till dessa och glädjande nog är en av dessa tollare.

LASSE JOHNSON, jaktprovdomare och Cilla visade sedan statistik över startande hundar på B-prov. Den visade att en synnerligen liten andel av raspopulationerna kommer till start. Därför gav SSRKs fullmäktige 2006 Lasse (som då satt i SSRKs huvudstyrelse) uppdraget att ta fram ett utvärderingsinstrument inriktat på jaktlig funktion att användas framför allt på hundar som ej startar på prov. En arbetsgrupp bildades och resultatet blev Funktionsbeskrivning Retriever. Det blev en standardiserad modell, möjlig att arrangera i princip var som helst och under merparten av året. Ansökan skickas nu till SKK med begäran att efter en provperiod få stambokföra resultaten. När projektet startade avböjde spanielklubbarna att vara med. Då var man fullt sysselsatt med att ta fram ett grundprov för spaniel. Nu visade dock flera av deltagarna intresse av att få tillgång till något liknande också för spaniel. En fördjupad information skulle äga rum nästa dag och många ville veta mer, varför man valde att anmäla sig också dit. Läs mer om vad som hände under den dagen på annan plats i tidningen.

Är det någon vits med linjeavel?

Efter lunch fortsatte KATJA GRANDINSON, forskare på SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) att prata om linjeavel/inavel. Hon började med en grundläggande beskrivning över hur gener styr allt i kroppen oavsett om det rör sig om människa eller hund.

När stamböckerna stängdes i slutet av 1800-talet påbörjades en utveckling med ständig ökning av

inavelsgraden. Därmed uppstod en allt större likhet mellan individerna i den ras som utgjorde populationen. Andelen identiska genpar blev på det sättet allt större, någon egenskap kunde gå förlorad och allt fler genetiska sjukdomar ge sig till känna.

Katja visade hur släktskapet påverkar andelen identiska gener och hur gener i dubbel uppsättning ökar risken för att utveckla sjukdom. Det är detta som ligger till grund för inavelskoefficienten, som beräknar sannolikheten att generna är identiska trots att den ena i genparet kommer från pappan och den andra från mamman.

Hon varnade oss för linjeavel vilket är detsamma som inavel. Med linjeavel ökar andelen identiska genpar och för att undvika det bör vi titta långt bak i stamtavlorna där det ofta kan finnas många identiska hundar. Vi bör också avstå från att låta hanhundar bli "matadorer" och undvika en snäv selektion utifrån endast exteriöra förtjänster. Slutligen tröstade hon oss med om vi hamnat i ett läge med hög inavelsgrad, så kan vi ändå få avkomma med stor variation i den genetiska koden, om föräldradjuren inte alls är släkt med varandra.

Tumörprojekt

MALIN MERLIN, forskare i hundgruppen på SLU, berättade om några av de tumörprojekt som pågår. Hunden är även i detta sammanhang en ovärderlig samarbetspartner. Vi lever i samma miljö och till stor del drabbas vi också av samma sjukdomar.

När man genetiskt jämför en sjuk hund med en frisk, kan man förutom att ringa in riskanlag, finna lämpliga behandlingsmetoder och på det sättet driva forskningen framåt. Det är ofta många olika gener inblandade förutom miljöfaktorer när det gäller tumörsjukdomar, men flera projekt som rör våra raser är igång på SLU. Bland andra kring:

Mastcelltumörer:	golden och labrador
Juvertumörer:	cocker och engelsk springer
Melanom:	golden och labrador
Skelettcaner:	flat och golden
Lymfom, blodkärl:	golden

Malin berättade att juvertumörer är den vanligaste cancerformen hos tikar, precis som hos kvinnor. Hos t.ex. engelsk springer spaniel drabbas cirka 36 procent av tikarna. Där pågår forskning där man jämför friska gamla tikar med sjuka och genetikerna har ringat in tre intressanta områden som man för närvarande titar närmare på. Forskarna behöver nu främst tillgång till tumörvävnad och då både från cocker och engelsk springer spaniel.

Man har också fått pengar från Agria, avsedda för forskning med målet friskare flat coated retriever. Tumördiagnoser och dödsorsaker kommer därför att samlas in under 2012 i syfte att skapa en helhetsbild av hälsoläget i rasen. Man har sedan för avsikt att följa en årskull genom livet och kommer att samla in blod och hälsoinformation, första gången vid ett års ålder och sedan följa hundar under en tioårsperiod.

PRA forskning

TOMAS BERGSTRÖM, forskare i DNA-gruppen på SLU, informerade om var de befinner sig när det gäller PRA-forskningen på våra raser. Han påpekade att det i alla våra raser ser ut att finnas flera former av PRA. Sjukdomen kräver i de flesta fall två anlagsbärare, men det finns också andra varianter av näthinnesjukdomar samlade under begreppet PRA.

Den första PRA-genen som identifierades var *prcd*-PRA, en sjukdom som drabbar bland annat labrador. Det finns dock labradorer som utvecklat PRA där gentestet visat att den ej bär anlag för *prcd*-PRA. Därmed vet vi att också labrador är en ras som bär anlag för mer än en variant av sjukdomen. Detsamma gäller golden retriever där SLU i samarbete med AHT i Storbritannien nu erbjuder DNA-test för GR-PRA1 och forskarteamet på SLU har nu ringat in några intressanta områden för en annan och troligen vanlig form av PRA. Därmed vet vi att det hos golden finns minst tre olika sjukdomar som alla diagnostiseras som PRA. Detsamma gäller troligen också engelsk springer spaniel och flat coated retriever.

När det gäller flat coated retriever har ett forskarteam hittat en variant av PRA som sannolikt orsakats av parasitangrepp. Där ser man ingen direkt genetisk koppling men däremot en koppling till försämrat immunförsvar.

Även hos engelsk springer spaniel finns flera former av PRA. *Cord1* PRA kan identifieras med DNA-test. Hundar har utvecklat PRA trots att de varit fria på gentest för *Cord1* PRA. Även när det gäller forskning på näthinnesjukdomar hos springer har medel beviljats och forskarteamet behöver nu hjälp från hundägare med insamlingen av blod.

Hundbiobanken

SUSANNE GUSTAFSSON, koordinator för SLUs Hundbiobank, berättade om arbetet med att samla in blodprover och berättade att det för närvarande pågår ett trettiotal olika forskningsprojekt på SLU där blod behövs. Vill du veta mer om detta kan du maila susanne.gustafsson@slu.se Om du redan lämnat blod från din hund vill hon veta vad som händer med hunden när den blir äldre, om den blir sjuk eller t.ex. får tumörer blir givetvis den här hundens DNA ännu intressantare. Blod behövs från både sjuka och friska hundar.

Vill du veta mer kring olika forskningsprojekt, gå in på hemsidan:

<http://\hunddna.slu.se>